Веселка

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW
a Children's Magazine

РІК XXVI
ТРАВЕНЬ-
ЧЕРВЕНЬ 1979
Ч. 5-6 (296-97)

ЗАГАДКИ Й РОЗВАГИ

ЯКА ЦЕ ДОРІЖКА?

Рухливої доріжечки
я не боюсь ні трішечки,
нехай вона повзе,
нехай мене везе.

Я ліфта не чекаю,
на східці я ступаю.
До поверху до другого
угору йди, доріжечко,
на поверсі на другому
куплю хорошу книжечку.

А з поверху із другого
униз іди, доріжечко,
несу в крамниці куплену
нову хорошу книжечку.

Г. Чорнобицька

Пояснення-словничок: **ліфт** — вінда (машина перевозити людей і речі вгору та вниз), elevator.

ЛІСОВА ХРЕСТИКІВКА

Впишіть у порожні квадратики бракуючі букви так, щоб дістати назву сімох лісових дерев. Як бачите, ці дерева, або їх листочки нарисовані теж.

РЕДАКЦІЯ „ВЕСЕЛКИ" ЩИРО ДЯКУЄ ЗА ВЕЛИКОДНІ ВІТАННЯ І ПОБАЖАННЯ

ХТО ВТНЕ ШТУКУ?

Посади свого товариша на крісло з прямою спинкою, скажи йому поставити стопи обох ніг плоско на підлозі, руки закласти навхрест на грудях. Піди з ним об заклад, що він не зможе підвестися з крісла, якщо сидітиме в такій позиції.

ЗАГАДКА-НЕДОМОВКА

Що то за море,
Вільне, просторе,
Що у погоду, мов скло, прозоре,
А у негоду — хвилі, мов гори?
Течуть до нього малі й великі
Із України усякі ріки.

Слухає Леся, дівча проворне,
Потім говорить:
— То Ч . . . .
Море.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ" ЗА КВІТЕНЬ 1979 р.: ХТО ЦЕ? Вітряк. ЩО ЦЕ? а) Дзвін. б) Тісто. СКІЛЬКИ КОРІВ І КУРЕЙ? 4 корови й 31 курка. ХТО Я? Заєць.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗСА — 8.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС 5.00 долярів. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 доляр.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
Обкладинка роботи — Івана Бриковича
Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
30 Montgomery Street — Jersey City, N. J. 07302
Subscription $ 8.00 per year. UNA members $ 5.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Ярема Козак — Квіти для мами.

Роман ЗАВАДОВИЧ

МОЛИТВА ЗА МАМУ

Є в мене найкраща на світі матуся,
За неї до Тебе, Пречиста, молюся.

Молюся устами, молюся серденьком
До Тебе, небесна Ісусова Ненько.

Благаю у Тебе дрібними словами
Опіки та ласки для любої мами.

Пошли їй не скарби, а щастя і долю,
Щоб дні їй минали без смутку, без болю.

Рятуй від недуги матусеньку милу,
Даруй їй здоров'я, рукам подай силу,

Щоб вивела діток у світ та й у люди,
Щоб ними раділа-пишалась усюди.

За це я складаю в молитві долоні
До Тебе, Царице, на соняшнім троні.

Г. ЧОРНОВИЦЬКА

ХТО ІЗ НАС ДОДЕРЖАВ СЛОВА?

Як торік був Мамин День,
день вітання і пісень,
то хороші подарунки,
і вишиванки, й малюнки,
гарні китиці квіток
мала мама від діток.

Всі ви маму цілували,
всі ви мамі обіцяли:
„Будем чемні з цього дня
і слухняними щодня.
Даємо тобі ми слово
все робити без відмови
і послухатись ураз,
тільки скажеш що до нас".

З того часу рік минає,
і дитина кожна знає:
Мамин День приходить знову.
Хто із вас додержав слова,
обіцянок не забув,
хто слухняним завжди був?

Уляна КРАВЧЕНКО

НА СВЯТО МАТУСІ

Ой, яка ж бо Ти, Матусю,
Дорога та мила,
Того словечком сказати
Не моя ще сила . .

Мов те сонечко на небі,
В лузі квітка красна,
Так Матуся в нашій хаті
Добра все та ясна . . .

Ясне сонце світить з неба,
Веселить та гріє —
В рідній хаті при Матусі
Кожне з нас радіє.

Під опікою Матусі
Весело гуляю —
Що то холод, що то голод,
Що біда — не знаю . . .

Над усіх, над все у світі
Матінку кохаю,
А в оце велике свято
Гараздом вітаю:

Без журби та й у здоров'ї
Жити дай Вам, Боже!
А віддячитись Матусі
Бог мені поможе . . .

Т. БІЛЕЦЬКА *Ілюстрація Е. КОЗАКА*

РОЗМОВА ДОНІ З МАМОЮ

Вибиралась мати з своєю маленькою донечкою до бабуні в гості. Посадила її перед дзеркалом і стала чепурити. Чесала коси, вплітала стрічки . . . Доня тішилась стрічками, а далі спитала:

— Мамо, якого вони кольору?

— Голубі, як твої очка, —сказала мама.

Сподобалось доні, що в неї оченята, як незабудьки. Подумала й спитала:

— А які мої коси, мамо?

— Золотисті, доню, як пшеничне колосся.

Усміхнулась доня вдоволена.

— А губи, мамо?

— Червоні, — сказала мати.

— Червоні, як що, мамо?

— Червоні, як ягідки калини. Але тепер, доню, я тебе щось спитаю. Якого кольору земля?

— О, я це знаю, мамо. Земля чорна.

— Чорна, як що, доню?

Глянула доня на свої рученята, засоромилась і відразу побігла до умивальника.

А чому, діти?

ЗЕЛЕНІ СВЯТА

(Ілюстрація Едварда Козака)

Проминули радісні Великодні свята, а ось уже близько і літні свята — день зіслання святого Духа і день святої Тройці — 10 і 11 червня. Це й є наші З е л е н і С в я т а.

Український нарід дуже любить природу, дерева, зелень, квіти. І в Зелені Свята українська хата потопає в зелені, — вона тоді сповнена пахощами зілля й квітів.

Напередодні Зелених Свят і дорослі й діти прибирають хату, кімнати, вікна й образи „маємклечанням" — зеленими гілками дуба, берези або інших дерев, а долівку вкривають пахучим зіллям, осокою або лепехою, що росте на берегах річок і ставів.

Так радісно тоді дітям, — всюди заквітчано, всюди зелено і всюди пахощі зілля та квіток.

А вранці йдуть діти з батьками до церкви на Зеленосвяточне Богослуження. Церква теж прибрана зеленню.

Під час Зелених Свят український нарід поминає своїх визначних людей і всіх своїх героїв, що віддали життя за волю України. У церквах правляться поминальні Богослуження. Перед війною на тих частинах України, що не були під совєтською займанщиною, до могил героїв ішли люди процесією, а священики правили на них поминки.

Могили героїв навесні прикрашували молодь і діти муравою, садили на них квіти, ставили нові хрести, плели і клали на них вінки.

Тепер під час Зелених Свят моляться діти за душі поляглих героїв і за всіх, кого замучили большевики в далекому Сибіру, в таборах смерти, моляться за душі вождів — Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Тараса Шухевича - Чупринки. Моляться і просять Бога, щоб Україна стала знову вільною й щасливою.

В Америці поляглих героїв поминають 30-го травня у „Меморіял Дей".

Наближаються Зелені Свята,
Треба нашу хаточку прибрати,
Щоб була, мов дівчина в вінку . . .
Підем ми ранесенько до гаю,
Там гілок зелених наламаєм,
Назбираєм квітів у ярку.
Принесем із хащі лісової
Ніжний цвіт медунки золотої,
Дар весняний щедрої землі . . .
Цілий сніп пахучої шипшини,
Маку дикого й волошок темносиніх
Та й поставимо у глечик на столі.
Всю долівку вкриємо травою,
Соковитою і запашною,
Що росте у гаю за садком.
Прийде втомлена з роботи мати,
Не впізна вона своєї хати —
Так її прикрасимо гуртом.

Ніна Бурик

У СВЯТО ГЕРОЇВ

Згадаймо тих, що умирали
Від кулі вражої в тюрмі,
І тих, що їх в Сибір загнали
Вмирати в пустирі німі,
І тих, що, знані і незнані,
Померли в дальнім Казахстані.

Згадаймо тих, що в лісі, в полі
У партизанському бою
За Батьківщини кращу долю
Поклали голову свою,
Що дикі варварські навали
Грудьми своїми відбивали.

Згадаймо славних отаманів
Євгена, Симона, що їх
Зрадлива смерть із рук поганих,
Немов коса, звалила з ніг.
Борця Тараса спогадаймо —
Поклін, пошану всім віддаймо.

За волю хто готов умерти,
Той має право на життя,
Той не вмирає і по смерти,
Його не вкриє забуття.
Могилам честь, поляглим слава —
Живих до праці кличе Справа!

Володимир Переяславець

СИМОН ПЕТЛЮРА

(1879 — 1926)

Кожний нарід має заслужених людей, що їх особливо шанує. Є між ними володарі, президенти, генерали, вчені, письменники-поети, мистці, винахідники тощо. Вони ж усе своє знання присвятили праці для добра свого народу, а не раз і життя своє віддали за нього. А вшановують їх тим способом, що пишуть про них книжки, ставлять їм пам'ятники, беруть собі приклад з їх діл, а також згадують їх у день їх уродин чи смерти урочистими зборами або концертами.

Гол. Отаман С. Петлюра

До таких заслужених для України мужів належить Симон Петлюра. Розгорніть якунебудь книжку про історичні події на землях України під час їх визвольних змагань 1917-1921 років, і ви там напевно прочитаєте (або і побачите світлину) про Симона Петлюру, який був і головою Уряду України і начальним вождем українського війська. Кілька років він очолював борстьбу армії Української Народної Республіки проти москалів, бо які б вони не були — чи червоні-комуністи, чи некомуністи — не хотіли допустити, щоб створилася самостійна Українська Держава.

Симон Петлюра уродився 10 травня 1879 р. в Полтаві і там ходив до школи. Замолоду був учителем, редактором газет і належав до таємних гуртків українських патріотів, які, вірні заповітам Шевченка, готувалися визволяти Україну з московського поневолення, коли настане відповідна пора. За те був Петлюра навіть деякий час ув'язнений царською поліцією.

Коли в 1917 році царська Росія програла війну і там настала революція, в Києві почала творитися державна влада України, Українська Центральна Рада. Вже тоді на передове місце між державними діячами почав вибиватися Симон Петлюра. Він узяв на себе обов'язок творити армію, організував окремі військові з'єднання. Потім його обрали головою Уряду України, т. зв. Директорії. Крім того, він був призначений на становище Головного Отамана, себто начального генерала армії. Хоч Москва послала в Україну велике військо і Уряд у Києві не мав часу зібрати більшу армію, Симон Петлюра довго і завзято керував оборонною боротьбою з переважними силами загарбників.

Коли ж знеможене українське військо врешті не видержало ворожого натиску, Петлюра виїхав за кордон на Захід, спершу до Варшави, потім до Парижу і тут очолював закордонний Уряд України. Він проводив велику працю, освідомлюючи уряди і народи Західньої Европи про український нарід і про його право та непереможне бажання жити у власній незалежній державі. Цього дуже лякалася червона Москва і вона наслала на нього свого наємника, Шварцбарта, який застрілив Петлюру на вулиці Парижу 25 травня 1926 року. У хвилину смерти Петлюра мав усього 47 літ.

Симон Петлюра тілом умер, але духом лишився живим серед свого народу. Його думки та ідеї будуть жити до того часу, доки Україна не здобуде собі волі. Їх зберігають у своїх серцях чергові покоління українців, які й називають себе ,,петлюрівцями", так само як послідовників гетьмана Івана Мазепи називали ,,мазепинцями".

Саме тепер минає сто років від дня народження українського Вашінґтона, великого сина Українського народу, борця і мученика за його волю, Симона Петлюри. Вшануйте, діти, світлу пам'ять цього Героя рідного народу, що віддав своє життя в боротьбі за кращу долю Батьківщини.

Р. З.

———————

Пояснення-словничок: **винахідник** — inventor; **очолювати** — to head, to lead; **послідовник** — follower; **з'єднання** — тут: formation; **знеможений** — exhausted; **наємник** — людина, яку наймають виконати якусь роботу.

Ілюстрації Петра ХОЛОДНОГО

Наталя ЛІВИЦЬКА-ХОЛОДНА

„Я БАЧИВ СИМОНА ПЕТЛЮРУ...“

Було це тоді, коли в Києві починав діяти Український Уряд, а рідне військо боронило Україну від солдатів червоної Москви, які чисельно переважали молоду українську армію.

Майже все військо вирушило з Києва проти ворога, а в самому Києві вибухло повстання комуністів. Мешканці міста були занепокоєні, вулиці спорожніли, всі сиділи дома й чекали, що буде. Але тато Богдана не міг сидіти в хаті; він був одним з тих, що будували молоду Українську Державу, і мусів щодня бути там, куди кликав його обов'язок.

Одного такого неспокійного дня тато довго не приходив додому. Мама вже дуже за нього турбувалась, бо в місті було чути стрілянину і ходити було небезпечно. Нарешті, тато з'явився. Вже з передпокою він радісно гукнув:

— Ну, слава Богу! Петлюра в Києві! Він з своїми гайдамаками вибив комуністів з Арсеналу і зайняв місто. Якби ви бачили, як його вітали! Скільки народу зібралось!

Мама зраділа теж.

— Але ж чи надовго це? — спитала вона. — Кажуть, що большевики вже по той бік Дніпра...

— Може й не надовго. Бо, хоч який завзятий і відважний Петлюра, нічого не вдієш, коли війська мало.

— Тату, — спитав Богдан, — а хто ж то такий Симон Петлюра?

— Це один з найкращих синів України, — відповів тато, — це вояк, що життя своє не завагається віддати за батьківщину.

— А що то за гайдамаки? — питав далі Богдан.

— Це військова частина, Гайдамацький Кіш Слобідської України — на його чолі стоїть славний отаман Симон Петлюра. До Коша приймають тільки таких хлопців, що присягають до смерти боротись за Україну.

— То вони тепер у Києві! — промовив задумливо Богдан, і йому страшенно захотілось подивитися на них.

Але тяжко було здійснити це бажання. Богдан мав тільки дванадцять років, і його в ці неспокійні дні зовсім не випускали з хати.

— Мамо, — спитав він, — чи можу я тепер трохи собі піти... ну, хоч до тітки Олександри?

Тітка жила недалеко. Може його пустять тепер, коли в Києві є сам Петлюра.

— Тепер уже пізно, — відказала мама, — побачимо, що завтра буде.

На другий день з самого ранку Богдан знову почав просити:

— Пустіть мене, мамо, до тітки. Я буду дуже обережний.

Мама довго не згоджувалась, виходила на балькон, прислухалась, чи не стріляють. Але Богданові допоміг тато, який саме вибирався до міста.

— Я проведу його до Олександри, а як буду вертатись, то зайду по нього.

Богдан побіг одягатись, і вони вийшли на вулицю. На розі, звідки до тітчиного будинку було лише кілька кроків, тато попрощався з Богданом. Богдан почекав аж батько зник за рогом кам'яниці, а потім пішов у напрямку до залізничої станції Київ-Пасажирська. З розмови дорослих він довідався, що там теж засіли комуністи. Коли так, то, значить, і звідти їх буде вибивати Петлюра з своїми гайдамаками.

Вже здалеку Богдан почув кулеметну та рушничну стрілянину. Вулиці потроху порожніли. На відголос пострілів усі ховались. Тільки Богдан відважно йшов далі, просуваючись попід стінами будинків. Він не боявся, але його мучило сумління, що сказав мамі неправду — бо ж брехня — то зброя боягузів, а відважні мусять усього добиватись чесно й відверто.

— „Це тільки один раз! — пообіцяв собі Богдан. — Тільки для того, щоб побачити славних гайдамаків і Симона Петлюру“.

Стрілянина робилась усе голосніша. Уже стріляли не тільки рушниці й кулемети, але й гармати. На станції їздили по рейках великі страшні бронепоїзди. На будинок станції наступали українські вояки. На розі двох вулиць стояли гармати, з яких гармаші стріляли на станцію.

— „Оце й є гайдамаки, — подумав Богдан, виглядаючи з-під брами, — але де ж Петлюра?“

Неначе у відповідь Богданові, коло гайдамаків з'явилась людина середнього росту в звичайній сірій шинелі без відзнак і в чорній смушковій шапці. Цей сірий вояк ніби зовсім не боявся смерти. Він був там, де найбільше стріляли, давав накази, підбадьорював бійців.

— Батько Петлюра серед нас! — говорили гайдамаки. — Усе буде добре!

НАРОДНИМ ЛИЦАРЯМ

Народним лицарям, уславленим боями,
Зриваймо радісно квітки,
Вінчаймо їх терновими вінками,
Безсмертям на віки.

Народна пам'ять їх ніколи не забуде
І, доки житиме народ,
Їх світлий образ сонцем буде
І в день весни, і в ніч негод.

О. Олесь

Але бій затягався, бо гайдамаки мали ворога не тільки перед собою, але й ззаду і збоку. З дахів будинків і з вікон стріляли на них комуністи, що мали там добрі становища.

Одного такого комуніста, що засів на даху, Богдан дуже добре бачив з свого місця в брамі. І раптом він подумав, що мусить щось зробити, що не може стояти безчинно і дивитись, як той з даху стріляє в спини українцям.

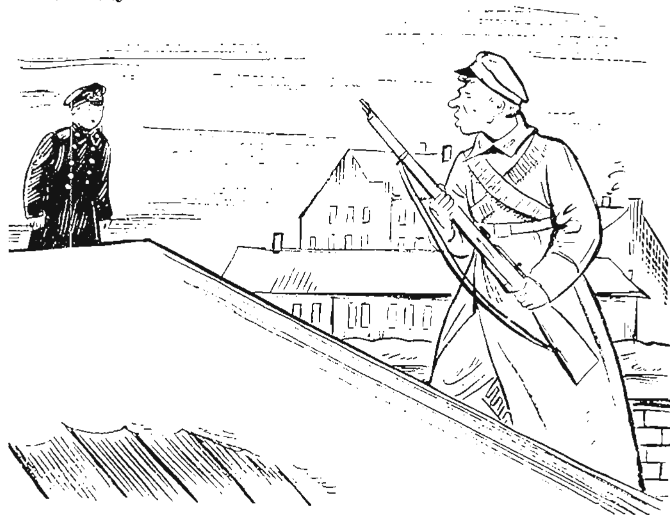
Богдан народився і виростав у Києві. Він знав добре київські будинки і не раз бував на горищі, а то й на даху будинку, в якому він жив. Крім того, він добре вмів кидати камінцями. Якщо він знайде добре становище, то напевно влучить у голову комуніста — а коли не вб'є, то бодай оглушить його.

Богдан побачив під стіною величенький камінець, поклав його собі в кишеню гімназійної шинелі і пішов шукати дороги на дах.

Тим часом уже й гайдамаки простежили ворожі становища на дахах. Сірий вояк дав наказ обшукати будинок, з якого стріляв кулемет. Кілька гайдамаків кинулись виконувати наказ.

А Богдан був уже на даху того будинку, де бачив комуніста з рушницею. Хлопцеві пощастило зайняти дуже вигідне становище. Він бачив червоного солдата, як на долоні. Треба було тільки добре націлитись. Богданові зовсім не шкода комуніста. Адже це ворог, який з рушниці вбиває його братів-українців! І Богдан бере свого камінця, націлюється і з усієї сили жбурляє його в голову комуніста. Але в останню мить Богданова нога підсковзнулась, він хитнувся, і камінь полетів трохи вбік. Він тільки черкнув комір комуніста, але не зробив йому шкоди.

Богдан завмер на своєму місці. На нього з ненавистю подивились маленькі сірі очі ворога. І ось рука комуніста почала скеровувати поволі на хлопця цівку рушниці. Богдан розгубився, він, мов заворожений, дивився в страшний отвір рушниці і думав:

— „Це, мабуть, Бог карає мене за те, що я сказав мамі неправду".

— Ось я тебе навчу, як гайдамакою бути! — по-московському глузливо закричав комуніст.

— Гайдамакою! — тихо повторив Богдан. — Це він назвав мене гайдамакою!

Серце радісно стрепенулось: він умре гайдамакою!

Але в ту ж мить гримнув постріл, і комуніст упав мертвий лицем наперед. Чиїсь міцні руки вже обіймали Богдана. Це вертались гайдамаки, які вже знищили ворожого кулеметника на сусідньому даху.

— Ходім, хлопче, до нашого батька Петлюри! Ти таки справжній гайдамака!

Вони привели його до свого отамана й розказали, як він хотів убити комуніста на даху.

Симон Петлюра поклав свою руку на Богданову голову і довго дивився на нього лагідними сірими очима.

— Добре, хлопче, починаєш, — сказав, — але вмирати тобі ще рано. Рости на славу Україні.

Богдан попрощався з гайдамаками й весело побіг додому. Йому відчинила двері налякана мама. Вона вже знала, що Богдан не був у тітки, але так зраділа, коли його побачила, що забула й вилаяти. А Богдан, обіймаючи її, вигукнув:

— Мамо, я бачив Симона Петлюру!

Арсенал — місце де виробляють або переховують зброю.

Бронепоїзд — поїзд із панцерними стінами, з отворами для гармат, рушниць і скорострілів.

Світлана КУЗЬМЕНКО

Жучок

(Ілюстрації Мирона Левицького)

Родина складалася з мами і тата, двох менших доньок і їх старшого брата. І жив у них песик на ім'я Жучок — на втіху і радість усіх діточок.

Маленький, чорненький, веселий на вдачу. На лапки свої надягнув він неначе шкарпетки, біленькі-біленькі, мов сніг. У хаті страшенно любив він усіх: дівчаток-сестричок, їх старшого брата, любив їхню маму і їхнього тата, любив, як до нього вони говорили, і дуже любив — як на прохід водили. Тоді він хвостом все метляв і метляв — так радість собачу Жучок виявляв.

В родині жилось би Жучкові й не зле — якби він не мав своє власне ,,АЛЕ".

На тижні п'ять днів всі виходили з хати. Уранці до праці йшли мама і тато. До школи ішли дві сестрички із братом. Жучок залишався один на всю хату. Тоді він звичайно стрибав на канапу. На спинку канапи він клав свої лапи і сумно і довго дивився надвір.

Побігав би радо Жучок по траві... Он там два коти йому зовсім незнані. Погнався б за ними... А ось якась пані веде свого песика, мабуть на прохід. Ох, як би й самому хотілось, хоч трохи, пробігтись по вулицях, сонцем залитих! Напевно б сусідські з ним гралися діти. А потім двори він оббігав би всі — от мав би багато знайомих там псів! А потім... — низав він думки, мов намисто, — пішов би я сам подивитись на місто!..

Стомився Жучок від усіх цих думок і ліг подрімати на свій килимок.

Сестрички у хаті порядок тримали. Вони свої речі на місце складали. Охоче ходили до рідної школи. Відкритих дверей не лишали ніколи. Вони й вишивали, вони і співали, вони й на бандурах гарненько вже грали. І мамі поможуть, як тільки попросить. На все у сестричок було часу досить.

А брат — навпаки — часу зовсім не мав Ніколи нічого на місце не клав.

— Ох, лишенько, де ж це поділись штани?! Чому під стільцем опинились вони?! — уголос отак він собі міркував, як кожного ранку одежі шукав. І кожний у хаті давно уже звик, що в хлопця губився один черевик. Кімната його довелася до стану — немов там постійно були гураґани.

— Маю справ, — казав він, — масу. Ні на що не маю часу. Завтра речі поскладаю, завтра трохи почитаю, пороблю шкільні задачі. — Брат насправді був ледачий.

Песик залюбки слухав, як сестри співали. Він солодко спав, коли музика грала. Та братових платівок песик не слухав, бо в нього від них аж лящало у вухах. Жучок не хотів зіпсувати свій слух, і шкода було йому хлопцевих вух, коли в патефоні щось вило й гуло: Жучкові не раз аж недобре було. Тоді він з докором дивися на брата й тихенько відходив у дальшу кімнату.

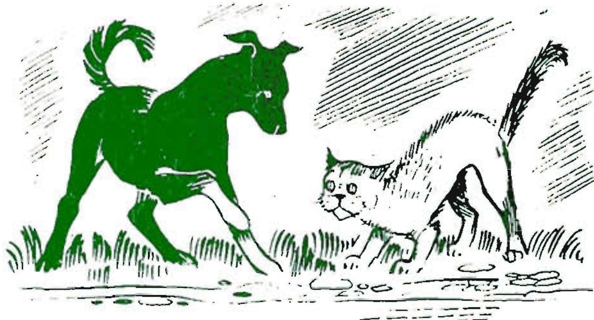
Ось чує Жучок уже хлопцеві кроки. Він знає, що в хлопця багато мороки і часу, як завжди, у нього немає. Міркує Жучок: на сестер почекаю. Для мене в них знайдеться часу, хоч трохи. Я знаю, вони мене візьмуть на прохід.

А брат, аж захекавсь, зі школи прибіг. Він кинув недбало книжки за поріг і звично мерщій уключив патефон. На килим зі столика зняв телефон і каже: ,,Трудивсь я у школі цілісіньку днину — нарешті вже зможу спочити хвилину!"

Жучок потихесеньку вийшов з кімнати і став під дверима сестричок чекати. Аж гульк! — бачить двері відчинені трохи. І думає він: сам піду я на прохід!

Він, довго не думавши, вийшов за двері. Ось хлопчик повз хату погнавсь на ровері — а песик за ним. Та лиш збіг на хідник, як хлопчик з ровером за рогом вже зник.

— Он пес там лежить перед ґанком своїм. Піду підійду познайомлюся з ним, — подумав Жучок і хвостом повертів. Та пес і вітатися з ним не схотів. Він грубий, лінивий лежав біля хати, бо завжди любив він лиш їсти і спати.

— Нечемний! І, мабуть, лежака з лежак! Піду пошукаю я кращих собак.

Аж ось перед домом, де квітів багато, за м'ячиком бігає песик кудлатий. Жучок привітався, хвостом повертів — а той до забави його запросив. Коли досхочу вже м'яча наганяли — Жучкові схотілося рушити далі.

— Ходімо зі мною!

Та песик кудлатий сказав, що він бавиться лиш біля хати.

— Тоді прощавай! Сам піду помандрую, що робиться в світі, побачу почую.

На хвіртці сидів настовбурчений кіт.

— Неначе у нього щось дуже болить. Ану ж — може лікаря треба йому? Лишив хтось безрадну тварину саму.

— І стало Жучкові так шкода кота. Жучок підійшов, а кіт пирхати став. Як пирхне, як плюне Жучкові ув очі!

— Ну, що ж, як знайомства зі мною не хочеш — своєю дорогою далі піду. Напевно дружніших від тебе знайду. Чого ж це ти плюнув мені межи очі? За те лиш, що я помогти тобі хочу?

Так думав Жучок, собі далі йдучи.Аж бачить — біжить сірий пес, гарчучи. Жучок пса не займав, Жучок пса оминав — все одно, на Жучка лютий злюка напав. Він малого Жучка на хідник повалив. Він за вухо його аж до крови вкусив.

Та, на щастя Жучкові, добра пані ішла. На випадок дощу парасолю несла. У цей час був Жучок у поганому стані. Врятувала Жучка парасолею пані. Подивилась на вушко. Пожаліла його. І забрала з собою до дому свого.

Напочатку Жучка молоком напоїли, там Жучкові ласкаві слова говорили. Його добре скупали, гребінцем розчесали і поспати на ковдру м'якеньку поклали.

В цьому домі на кожному кроці порядок. Зразу ж видно, що лад — де кінець, де початок. В цій родині був хлопець, були і дівчатка. Але кожний із них слідкував за порядком. Тут Жучкові жилося немов королеві. Йому подушку й ковдру купили рожеві. Їв він шинку німецьку й французькі сири і на прохід його всі по черзі вели. У родині новій песик всіх полюбив і щасливий би був, тільки щоб не ,,ЯКБИ".

Як він часом пригадував давній свій дім — дуже довго тоді сумував він за ним.

— Як дівчатка живуть? Чи співають пісень? Чи їх брат, як колись, починає свій день? І чи їхня матуся ще варить борщі? — аж заплакав із жалю не раз уночі.

І подумав він розумом псячим своїм: мабуть, в кожного перший — то рідний свій дім... Із такими думками Жучок і заснув.

А уранці, як лиш тільки прокинувсь зі сну, підійшов до дверей і почав пильнувати: може хтось та й залишить відчинену хату.

Та Жучок під дверима простояв немало — адже двері в цій хаті усі зачиняли.

Ось у двері дзвінок. Відчиняють. Це лист, що його листоноша до хати приніс. Розписатися треба, бо лист спеціяльний. І дівчатка по ручку біжать до вітальні.

А Жучок біля ніг листоноші пробіг. Тільки мить... і вже вискочив він за поріг. І побіг він щодуху Довго, довго він біг — аж від втоми Жучок вже не чув своїх ніг. Коли бачить — йде хлопець, похожий на брата. Так, це він звідкілясь повертався до хати! Песик хлопця здогнав, за штанину спіймав. Ну, і хлопець, звичайно, Жучка упізнав.

Що за свято у хаті було у той вечір!

Хлопець знову уранці шукав свої речі...

Всі нарешті пішли — хто на працю, хто в школу. Подивися Жучок по всій хаті навколо і подумав: зроблю я порядок в цій хаті... Він почав скрізь розкидані речі збирати. Ось і светер, сорочка,

шкарпетки, штани — під стільцями, під ліжком валялись вони. Всі книжки із підлоги Жучокпозбирав, під вікном їх рівненьким рядочком поклав. Коли все позбирав, коли все поскладав, ліг на свій килимок, умостивсь і дрімав.

Ось захеканий хлопець вже з школи прибіг. Ось шпурнув він у хату книжки за поріг. І мерщій, як і завжди, включив патефон. Ось на килим уже потягнув телефон і сказав: ,,Ну ж, трудився я це цілу днину, аж нарешті вже зможу спочити хвилину!" Патефон заревів, заскрипів, завищав. Ну, звичайно, у песика сон і пропав.

Бачить Жучок: упав на підлогу рушник, на канапі вже хлопців лежить черевик, другий — прямо з ноги аж у кут полетів. І не стерпів Жучок — із розпуки завив.

Тут прийшли вже й дівчатка до хати зі школи. Вони шуму такого не чули ніколи. Зупинивсь патефон — і Жучок враз умовк, тільки знову заграв — знову виє Жучок.

Що робити? Немає інакшої ради, як покликати всіх на родинну нараду.

Після довгих дискусій скінчили нараду. Стало ясно: немає інакшої ради, як вже дикої музики більше не грати. На цім слові усі подивились на брата. Він сказав: ,,Ну, гаразд, я вже більше не буду". І подумав Жучок: ,,З нього будуть ще люди..."

Тут сестричка промовила: ,,Ще на останку хочу я заторкнути проблему порядку. Це чому на канапі лежить черевик? Під ногами ось мокрий пом'ятий рушник? Хто увесь оцей нелад заводить у хаті?!

На цім слові усі подивились на брата.

Засоромлений хлопець сказав: ,,Більш не буду". Знову думав Жучок: ,,З нього будуть ще люди..."

З того часу в родині все стало на краще. Вже давно перестав бути хлопець ледащо. Він на місце усі свої речі складає. Як повчиться — надворі з Жучком погуляє. І у хаті поможе, як навіть не просять. Аж дивується: стало на все часу досить!

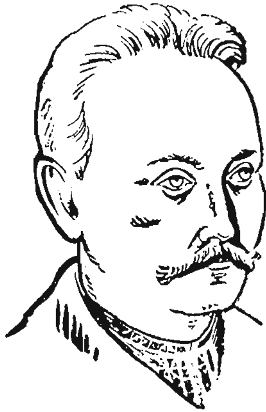
А жучок, як не спить, все хвостом лиш метляє. Це тому, що так радість Жучок виявляє.

———

Пояснення-словничок: **ровер** — велисопед (bicycle); **прохід** — піша недовга прогулянка (walk); **лежака** — лежень, лінива людина (slugard); **гарчати** (про пса) — to snarl; **по черзі** — in turn.

Уляна КРАВЧЕНКО

ПОКЛІН

Хто Франко? Ми всі це знаєм!
Всі Франка ми величаєм —
Він великий наш поет,
Гляньте — тут його портрет.

Ми портрет прибрали в квіти
І, хоч ми маленькі діти,
В цей Франка святковий день
Заспіваємо пісень.

Ще дамо й барвінку в'язку
За його любов і ласку —
Він бо склав для нас, діток,
Гарну книжечку казок.

І за це від нас Франкові
Слово вдяки і любови;
Тож низенький до колін
Від дітей йому поклін.

Володимир РАДЗИКЕВИЧ

ДО СОНЯШНИХ ПАЛАТ

Вузькою стежкою по підгірських квітчастих лугах ішло двоє дітей. Старшенький був хлопчик із синіми очима, з вербовим конем у руці. За пазухою мав шматочок хліба. Дівчинка, хоч менша, вела його за руку. У запащині було в неї кілька печених барабаоль. Стручки зеленого гороху виглядали з-за пазухи.

Хлопчик ішов нерадо, але дівчинка щебетала й додавала йому відваги.

— Сором! Фе! . . — говорила вона. — Такий великий виріс, а плакати хоче! Хлопець — а боїться!

Потішала його, що вже недалеко до тих стовпів, що, як їй бабуня казала, підпирають небо. А там соняшні палати. Там сонце заходить на ніч. Йому відчиняє ворота його прекрасна донечка.

— До неї, — казала дівчинка, — ми й підемо. Вона дасть нам багато всього, про що попросимо. А про що ми будемо просити? — запитала хлопчика.

— Може, кращого коня? . . — відповів він.

Дівчинка засміялась: — Я знаю, — сказала, — про що просити буду. Мені бабуся говорили, що в неї є золоті яблучка. Кому вона дасть таке яблучко, той ввесь вік буде здоровий і щасливий.

*

Від того часу минуло багато років. Хлопчик виріс і змінився. Але не змінилася його подруга — вона ціле життя щебетала йому і вела його до соняшних палат. Тільки ж тими соняшними палатами стало для нього вже щось інше: щастя рідного народу. А тією дівчинкою, що вела його і завжди додавала йому сили й відваги, було його гаряче бажання прислужитись своєму народові.

Оцю казку розказав великий український поет Іван Франко і назвав її „І д и л і я". В „Ідилії" хотів поет сказати, що також у його тяжкому житті, в невпинній і великій праці подругою-товаришкою, яка завжди додавала йому сили, була думка про добро й щастя України.

Терниста була дорога поетового життя. Найкращі хвилини провів він у дитячих своїх роках (народився 15 серпня 1856 р.), коли жили ще батько й мати. Батько Яків, селянин у селі Нагуєвичах близько Дрогобича, займався не тільки управою ріллі, але й ковальством. У батьковій кузні Франко залюбки пересиджував, бо там було цікаво й весело. Малий хлопчина любив дивитись, як горів великий вогонь, як батько бив тяжким молотом гаряче залізо, як весело стрибали золоті іскри з-під батькового молота. До кузні приходили чужі люди й розказували про цікаві, часом дивні й страшні пригоди.

У батьковій кузні навчився хлопець цінити й шанувати працю, і її поклав собі за завдання свого життя. Любив Франко також бігати по зелених

лугах, сідати на березі річки і глядіти, як переливаються хвилі, як виринають рибки й граються у воді. Годинами ось так пересиджував і думав:

„Чому сонце таке невеличке, коли тато казали, що воно велике? То, певно, в небі така невеличка дірка прорізана".

Дивний був хлопчина: все його цікавило, все хотів збагнути. Часто, коли небо відбивалося в річці, вбачалась йому там бездонна глибінь, наповнюючи серце тривогою. Лякався вечірніх тіней, що здавались „дідами по кутах", не любив градової хмари і пробував відігнати її від рідного села. Але найбільше подобались йому пісні матері, про які писав у пізніших роках життя:

Тямлю, як нині, малим хлопчиною
В мамині пісні заслухувавсь я;
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого тяжкого життя.

На шостому році життя віддав його батько до школи: найперше до сусіднього села Ясениці Сільної, потім до Дрогобича. В Ясениці проживав Франко у свого дядька. Багато цікавих спогадів із перших років шкільної науки залишив Франко в своїх оповіданнях, що виповнили збірку „М а л и й М и р о н".

Перший тяжкий удар постиг Франка, коли він був у другій клясі початкової школи в Дрогобичі. Тоді помер його батько. Мама знову одружилася. Добрий вітчим заопікувався хлопцем, і завдяки йому Франко перейшов до гімназії. Там ввесь час вирізнявся між учнями талантом і працьовитістю. Пам'ять у нього була така, що Шевченкового „Кобзаря" вивчив слово в слово, а цілу лекцію історії вмів повторити за вчителем без одної помилки. Коли був у шостій клясі гімназії, вмерла його мати.

В гімназії Франко читав багато творів українських і чужих письменників, придбав гарну бібліотеку і почав писати власні твори. Першим більшим його твором була повість про Довбушеві скарби п. з. „П е т р і ї і Д о в б у щ у к и".

Після закінчення гімназії й переїзду до Львова Франко записався на університет, а далі розгорнув широку працю на полі українського письменства: писав вірші, оповідання, повісті, драми й дуже цінні наукові твори. Перші його вірші, в яких закликав земляків, щоб боролись за кращу долю українського народу, спричинили йому багато клопотів, навели на нього нагінку австрійського правління і потягли за собою чимало гірких хвилин. Але, хоч тяжко приходилось Франкові пробиватися крізь життя, він доостанку праці не кидав, заробляючи ввесь час пером на свій прожиток і удержання своєї родини.

Його великий талант, його невсипуща праця дали українському народові дорогоцінні скарби, збагатили його письменство, його науку, його культуру.

Помер Іван Франко 28 травня 1916 року. Хоч це був час першої світової війни, його похорон відбувся у Львові при небувалому здвизі народу і при участі української шкільної молоді. Домовину великого поета, вкриту квітами й терновими вінками, несли Українські Січові Стрільці.

Франко — після Тараса Шевченка — найбільший український поет. Його поезії виповнили ряд збірок: „З в е р ш и н і н и з и н", „З і в' я л е л и с т я", „М і й і з м а р а г д" та інші. Писав також великі поеми, з яких найкращі „П а н с ь к і ж а р т и" і „М о й с е й". Для молодих читачів написав „Л и с а М и к и т у", „П р и г о д и Д о н К і х о т а", „К о в а л я Б а с с і м а" і „А б у К а з и м о в і к а п ц і".

З-поміж багатьох оповідань Франка найбільшу славу здобули собі ті, в яких він описав тяжку працю робітників у копальнях нафти в Бориславі. Між повістями Франка перше місце займає повість „З а х а р Б е р к у т". У цій повісті дуже гарно розказав Франко про напад татар на українське село Тухлю та про сміливу оборону тухольців. Тухольці перемогли татар тому, що жили в згоді між собою та з сусідніми громадами і в тяжкій хвилині вміли з'єднати свої сили.

Іван Франко ціле своє життя мандрував тернистим шляхом до соняшних палат, якими була для нього Вільна Незалежна Українська Держава. Він сказав українському народові:

Я ж ввесь вік свій, ввесь труд тобі дав
У незломнім завзяттю —
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.

Олекса Довбуш, славний у XVIII столітті ватажок карпатських опришків. На Гуцульщині збереглося про нього багато переказів і оповідань. У них Довбуш зображений, як оборонець народних прав і месник за кривди, що їх зазнавали гуцули від чужинців.

Тоді Західня Україна, де проживав І. Франко, входила в склад Австрійської монархії, яка була далеко більша, ніж теперішня Австрійська республіка.

К. ПЕРЕЛІСНА

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

НАШ АВТОБУС

Вже автобус нам дудить:
„Ду-ду! ду-ду! Дідь-дідь-дідь!
Гей, чи чує дітвора?
До садочка вам пора!

„Хто там в ліжку? Хто ще спить?
Сором, діти! Дідь-дідь-дідь!
Я не буду вас чекать:
Раз, два, три, чотири, п'ять!"

Наш автобус — молодець:
Тільки сядеш, вже й кінець!
Вже й приїхали в садок:
„Ду-ду-ду! Привіз діток!"

Алла КОССОВСЬКА

Ілюстрація Ніни МРИЦ

СВЯТО ВЕСНИ

Підросли пахучі трави,
Застелили все навкруг —
Це прийшов зелений травень,
Наш веселий, щирий друг.

Зацвіли грушки і вишні,
Цвіт їх білий і пухкий,
І дзвенить все вище й вище
Жайворонка спів дзвінкий.

Травень — місяць теплий, любий,
Це весни правдиве свято!
І чогось сміються люди
Й горобці кричать завзято.

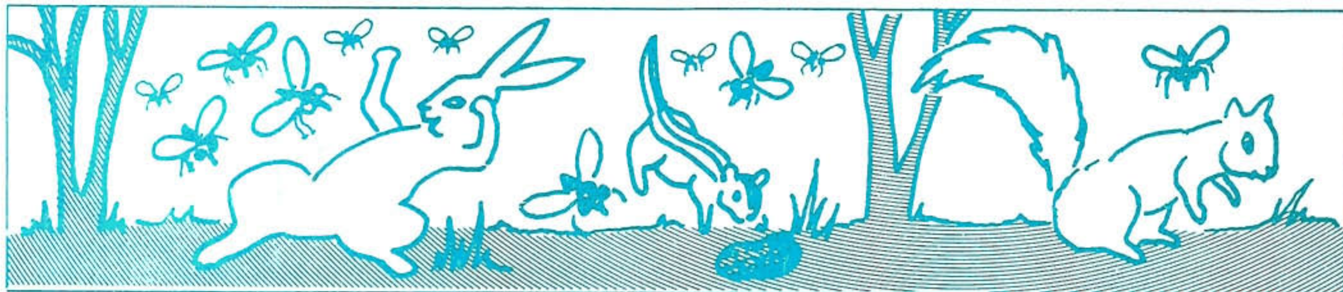
Геть пішла зима з снігами,
Вкрилась квітами земля.
Небо сонячне над нами,
Ми щасливі — ти і я!

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

Гоца Драла

Серед літньої задухи
Налетіли злющі мухи.

По всім лісі літали,
Всіх звіряток покусали.

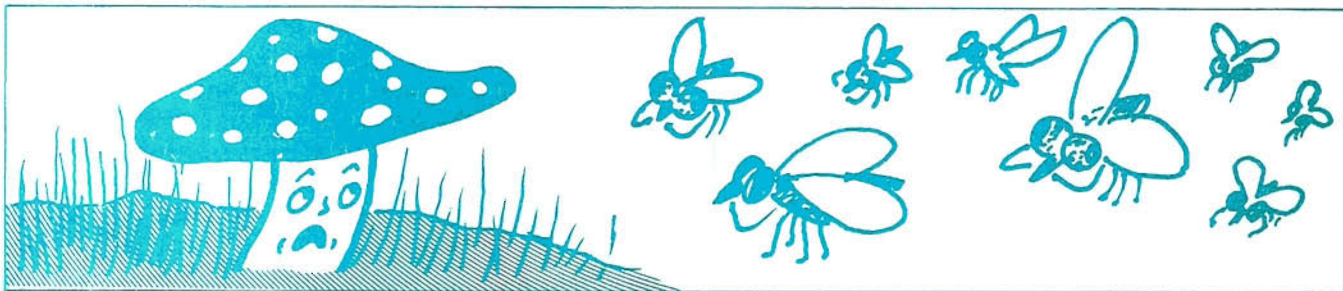
Лихо вам, вивірки,
Зайчики, бурундучки...

На подвір'ю Гоца Драла
Мух мітлою відганяла.

Ґномик шаблю змайстрував,
Мух від себе відганяв.

Хто ж пораду може дати,
Як нечемних мух прогнати!?

Аж ось враз грибок з-під моху
Виростати став потроху.

Шапку мав, мов помідор,
Називався мухомор.

І, як більший він ставав,
Прикрий запах розпускав.

Мухи пах той як почули,
Всі із лісу дременули.

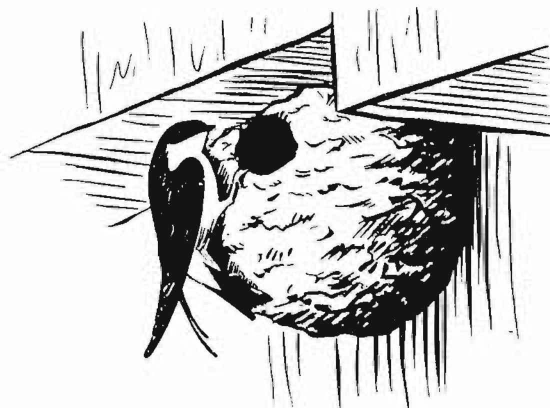
Ґномик з Гоцою в діброві
Поклонилися грибкові.

— Пане, дякуєм за все,
Хоч у тебе запах — фе!..

Осип ЗАЛЕСЬКИЙ

ЛАСТІВКИ

З життям людини пов'язане також життя деяких тварин. Одні тварини живуть під опікою людини, яка дає їм приміщення і поживу. Це коні, корови, свині, вівці, кози, кури, качки і голуби. За це людина має від цих тварин поміч у праці або поживу. Інші тварини, головно птахи, мають лише приміщення у людей, а поживу добувають собі самі — лелеки, горобці чи ластівки. Людина любить мати їх близько себе, бо вони розвеселюють їй життя вже самою своєю появою, а деякі, як лелека чи ластівка, звіщають прихід весни по прикрій довгій зимі. На американській землі лелеки не живуть, ластівки є, але не в містах, лише на фармах.

Ластівка — „вікнівка"

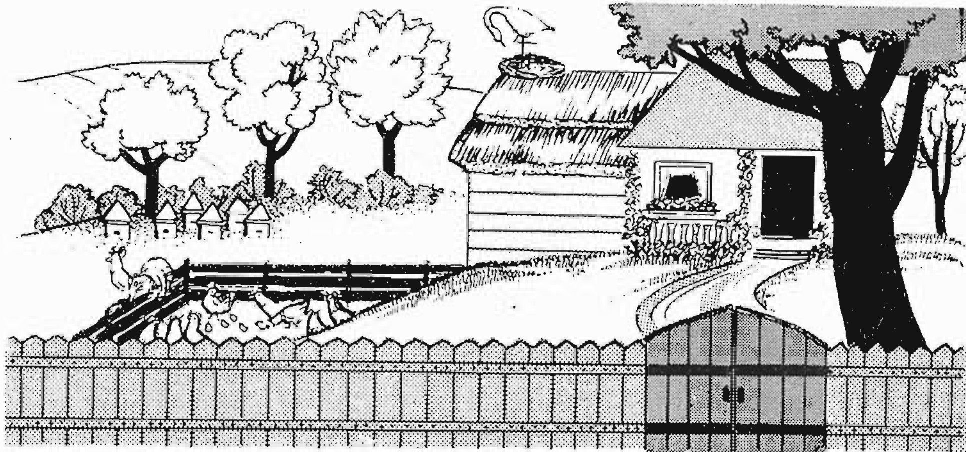
Ластівка — „димарка"

В Україні є дві породи ластівок, які живуть у сусідстві людини. Це ластівка сільська, або димарка, і ластівка міська, або вікнівка. На вигляд вони не дуже різняться: зверху вкриті пір'ям чорної барви, а груди і черевце в них білі. Довгі, гостро закінчені крила вможливлюють їм швидке і довге літання.

Сільська ластівка будує гніздо, подібне до мисочки. Примішує його в середині будинку, найрадше в стайні і стодолі. В давні часи, коли в селах України були старосвітські хати без димарів, а дим з печі виходив отворами в покрівлі, ластівки будували гнізда на горищах. Звідси й назва „димарка", бо пташка жила в димі. Її пір'я на грудях не є чисто біле, а немов трохи задимлене. Міська ластівка живе не лиш по містах, але також по селах, а гніздо будує назовні дому, найчастіше над вікном, і тому називають її „вікнівка". Обидві породи ластівок будують гнізда з глини-землі, яку збирають по дорогах і змішують зі слиною та сухими стеблами трави. Всередині вистелюють гніздо м'якою травою і пір'ям. У сільської ластівки гніздо зверху відкрите, а у вікнівки закрите, є лише малий отвір, крізь який пташка може дістатися до гнізда.

Ластівки живуть по цілій земній кулі, за винятком підбігунових околиць. Живляться комахами, яких ловлять у леті. Літають цілий день, тож винищують багато шкідливих комах. По землі ходять незручно, бо мають маленькі ноги, не придатні ходити по землі. На землю сідають лиш тоді, коли збирають грудочки болота для будови гнізда. Коли молоді вчаться літати, можна побачити, як ластівка-мати і діти сидять на телеграфічних чи електричних дротах-проводах і відпочивають.

Наприкінці вересня або на початку жовтня ластівки не мають удосталь поживи, бо комахи гинуть або засинають на зиму. Тоді ластівки відлітають у теплі краї. В Європі деякі табуни ластівок мусять перелітати понад високі гори Альпи, які не раз у ту пору вже вкриті снігом. Там уже нема комах, тож і нема поживи для ластівок. Буває, що ластівки гинуть з голоду і холоду. Так було в 1974 році, коли згинули тисячі ластівок. Мешканці альпейських країн ловили знеможених пташків, відгодовували їх, а потім залізницею чи літаками відсилали в теплі краї на південь від Альп. Підра-

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Ніни МРИЦ

ХАТКА МОЇХ ДІДІВ

Бабусенька розказує мені,
Яка була у неї з дідом хатка
Там, в Україні, в тихій стороні,
Куди щодень летить тужлива згадка.

Я слухаю і, хоч я там не був,
Мені здається: я ту хатку знаю.
Ось край воріт стоїть високий дуб,
Над хаткою галуззя простягає.

Біліють стіни, під вікном квітки,
На ґанку хміль, лелека на стодолі,
Гудуть в садку у пасіці бджілки,
А за садком лани широкополі.

Подвір'ячко травою поросло,
За огорожею курей рухливе стадо,
На тині півень розпустив крило
І кукурікає хазяйці на розраду.

Тієї хатки вже давно нема
В саду між груш і яблунь кучерявих,
Однак вона з квітками усіма
Стоїть іще тепер в моїй уяві.

І я дитячим серцем полюбив
Той дідів і бабунин білий домик,
Його в своє я серце положив,
Мов образок, в родинний свій альбомик.

ховано, що таким способом урятовано життя приблизно двом мільйонам ластівок.

Життя ластівок, як і взагалі комахоїдних птахів перебуває в щораз більшій небезпеці. Щоб охоронити дерева від шкідливих комах, люди скроплюють дерева отруйними рідинами, а при тому скроплюють і комах, що живуть на деревах. Якщо таку комаху з'їсть ластівка чи інша птиця, то вона сама затроюється і також гине. Будова теперішніх домів з гладкими стінами утруднює ластівкам-вікнівкам будову гнізд, а труїння комах по стайнях забиває сільським ластівкам поживу. На асфальтових дорогах нема болота, з якого ластівки будують собі гнізда. Бачимо, що деякі культурні надбання людини приносять шкоду тваринам.

На весні вертаються ластівки з південних країн до своєї батьківщини. Вони звіщають людям прихід весни, як про це співаємо у колядці ,,Щедрик": ,,Прилетіла ластівочка". Буває, що тим часом гніздо ластівки зайняв горобець і не хоче з нього уступитися. Тоді ластівка заліплює вхід до гнізда глиною, і впертий горобець у цій ,,тюрмі" гине з голоду.

От таке буває і між тваринами.

———

Пояснення-словничок: **ластівка** — swallow; **порода** — species, breed; **черевце** — abdomen; **стайня** — stable; **стодола** — клуня (treshing barn); **димар** — chimney; **горище** — garret; **покрівля** — тут: thatch roof; **назовні** — outside; **підбігуновий** — subarctic; **удосталь** — enough; **комахоїдний** — insectivorous; **рідина** — liquid; **труїння** — poisoning.

О. ОЛЕСЬ

Ілюстрації Галини МАЗЕПИ

ЛІСОВИЙ ЦАР ОХ

(Казка в трьох картинах)

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Мати
Батько
Син
Тетяна — дівчина-русалка
Ох — Лісовий Цар
Цариця
Русалка 1
Русалка 2
Чортик 1
Чортик 2
Лісовик
Парубок 1
Парубок 2

Русалки, чортики, гості, музики, слуги, наймички.

КАРТИНА ПЕРША

Хата убогого селянина. Велика піч. Стіл, ослони й под.
Мати пряде, Батько щось майструє.

МАТИ: Чому, старий, весь час зідхаєш?
Які гризуть тебе думки?
БАТЬКО: Нащо питань? Сама ти знаєш:
Ті самі згадую дірки...
МАТИ: Покинь журбу... Весна минає.
А там і осінь, і зима...
І очеретом я сама
Дірки на хаті залатаю.
БАТЬКО: Пусте! Не те... не в тому річ.
МАТИ: А що ж, старенький?..
БАТЬКО: Глянь на піч!..
Лежить, як та гнила колода...
А молодий — хіба ж не шкода?..
МАТИ: А що тобі? Нехай лежить!
БАТЬКО: Таж дні минають, час біжить...
В людей сини давно багаті,
А наш гниє в похилій хаті.
МАТИ: Найти б для нього молоду...
БАТЬКО: Ну, я шукати не піду.
МАТИ: Сама знайшлась... Хоча б — Тетяна.
БАТЬКО: Та знаю. Дівка не погана.
І роботяща, і метка.
МАТИ: І любить нашого синка.
БАТЬКО: А він її?
МАТИ: Йому байдуже!..
БАТЬКО: Він більш за піччю, просом тужить.
Невмитий, в пір'ї, у смітті...
МАТИ: Ще напрацюється в житті.
БАТЬКО: Таж бачить він: ми голі й босі,
А він лежить байдуже в просі.
МАТИ: Чи він від тебе вимагає
Того чого у нас немає?!
Йому даси хоч шмат черствого, —
Не скаже він тобі нічого.
Коли ж і хліба в нас нема,
Дитині нашій й це дарма,
Бо в неї серце золоте...

БАТЬКО: А в мене лють і злість росте!
Дав до шевця — утік додому,

Віддав учитись до кравця —
І звідти втік!
МАТИ. Тобі, старому,
Хотілось би, щоб, як вівця,
Слухняний був наш хлопчик милий,
Щоб день-у-день його все били.
БАТЬКО: Хай б'ють, та виведуть у люди!..
Подумай: що із нього буде!
Ми помремо — хто піч нагріє,
Або вночі рядном прикриє...
Я й сам лежав би на печі
Та їв із медом калачі.
(Гнівно). Ні, я схоплю його за руку
І потягну кудись в науку,
Хоч в інше царство, за сто миль,
Щоб він не втік уже відтіль.
МАТИ: Старий, подумай...Я без нього
Не проживу і дня малого.
(З вулиці чути пісню):
Розіслались наші луки,
Наче пишні килими,
Ждуть не діждуться, чи швидко
Вже навідаємось ми.

А ми нагло перед ними
Станем з косами ясними, —
Раз-два!
І хились трава.

Пройдем ручку, пройдем другу —
І покоси вже лежать,
Сонце гріє, вітер віє,
Коси дзвінко дзеленчать.
І їх дзвони: дзелень-дзень.
Чуєш цілий Божий день.
(Входять два парубки).
І-ий ПАРУБОК: Добридень! Ми йдемо косити
І хочем вашого просити,
Щоб косу взяв і нам поміг.

БАТЬКО: Ну, це були б і сльози, й сміх!
Щоб косу взяв?!. Таке ледащо?!
Щоб він поміг вам?! Та нізащо!
2-ий ПАРУБОК: *(до печі).*
Ти спиш? Чи чуєш ти? А-гов!
Чи ти б із нами не пішов?
БАТЬКО: Всі на ногах, а він і досі
Лежить, вилежується в просі.
1-ий ПАРУБОК. Соромся, хлопче! Час вставати!
Ти ж не кажан і не сова,
Щоб в Божий день ганебно спати...
Берись за косу: жде трава!
Берись за косу — як покосим,
Спочити ляжем на покоси,
Послухаєм пісень дівочих
До вечора, та де — до ночі!
А в нас дівчата, як квітки —
Травою сохнуть парубки!
СИН: Дарма! Вставати, одягатись,
Кудись іти і знов вертатись,
Косити, спати на покосі —
Миліш мені лежати в просі!
БАТЬКО: *(сердито).* Вставай, кажу тобі, вставай!
А то мотнуся зараз в гай,
Дубця зламаю і тоді
Вже неминуче буть біді!
(До хлопців)
Поможете, коли не схоче?
ПАРУБОК 1-ий. А що ж, — поможемо охоче!
БАТЬКО: Не піде з вами він на луки:
Він потребує ще науки!
У інше царство! Щоб не втік!
ПАРУБОК 2-ий. Це, справді, з ним і сльози й сміх!
МАТИ: Вставай, синочку, — буде лихо...
БАТЬКО: А ти мовчи, сиди там тихо!
(Син злазить з печі).
ПАРУБОК 1-ий. Ну, бачиш... встати довелося...
БАТЬКО: В соломі, в пір'ї все волосся!
Невмитий, заспаний... збудись!
Піди, умийся, зачешись!
А ти, стара, молися Богу,
Та кинь щоєь в торбу на дорогу.
МАТИ: Куди ж ведеш мою дитину?!.
Та я ж без неї тут загину... *(Плаче).*
БАТЬКО: Не бійсь, не згинеш, а за рік
Із нього вийде чоловік.
*(Мати відрізує хліба, кидає в торбу.
Батько одягається. Син умився, зачесався,
одяг свитку, шапку).*
БАТЬКО: Ну, час не жде! Пора рушати,
(До парубків). А вам у руки коси брати.
ПАРУБОК 2-ий: Давно пора! Трава не жде,
А то без нас сама впаде.
(Виходять).
МАТИ: *(До сина).*
Прощай, коханий мій, єдиний!..
В журбі лічитиму хвилини...
Шануйсь! На матір пам'ятай,
Я й так ходжу вже через край.
(Входить Тетяна).

ТЕТЯНА: Здорові! *(До сина).*
Вже ти встав? Так рано?
СИН: Так, встав... так трапилось, Тетяно...
ТЕТЯНА. А я з сусіднього села
Від тітки сала принесла.
(До матері).
Прошу: візьміть хоч половину!..
МАТИ: Спасибі, дякую, дитино!
БАТЬКО: Дай нам у торбу! Довгий шлях —
Що їсти будемо в лісах?
ТЕТЯНА: Куди ж ти йдеш? На щастя чи біду?
СИН: У найми. В інше царство йду.
ТЕТЯНА: На довго?
СИН: Може і на вік...
БАТЬКО: Щоб став із нього чоловік.
ТЕТЯНА: Ой, горе-лишенько, ой, нене!
Пропала я і він без мене.
БАТЬКО: Ходім: і ніч не за горою.
Рушаймо вже!
ТЕТЯНА: І я з тобою.
Без тебе жити я не зможу...
Прости мене, великий Боже!
Лиш попрощатись побіжу —
Нікому й слова не скажу...
Десь між русалками на дні
Всміхнеться доленька мені!..
СИН: Тетяно! Що це ти сказала?!
Опам'ятайсь: ти з глузду спала.
ТЕТЯНА: Так! В іншім царстві буду й я!
(Вибігає. Батько й син прощаються).
МАТИ: *(До сина).* Прощай, дитиночко моя!
(Падає синові на груди й плаче).
СИН: Прощайте, мамо!.. Я вернусь...
МАТИ: Алеж, чи я тебе діждусь?!
(Батько й син виходять).

З а в і с а

(Продовження буде).

Володимир МАЦЬКІВ

БОЙКИ

Бойки, подібно, як гуцули — це окреме плем'я українців, що від дуже давніх часів заселює середню частину українських Карпат. Їх батьківщина, Бойківщина, простягається на схід від Гуцульщини, а на заході межує з Лемківщиною.

Щоб краще ознайомитися з Бойківщиною, треба поглянути на географічну мапу українських Карпат. Українські Карпати діляться на три головні частини: на захід від Чорногори, яку заселюють гуцули, тягнеться пасмо гір, Ґорґани, а далі на захід є Високий Бескид і Низький Бескид. Ґорґани та Високий Бескид заселюють бойки. До Бойківщини зараховується також та частина Підкарпаття, що лежить на північ від бойківських Карпат. Карпати на Бойківщині не такі високі, як Чорногора, а Підкарпаття — це невисокі горбки, на яких управляють ріллю.

Церква св. Юра в Дрогобичі XVII ст.

На терені Бойківщини або на її північному узгір'ї є такі міста, як Турка, Сколе, Синевідсько, Самбір, Дрогобич, Борислав, Болехів, Калуш. Територія Бойківщини займає коло 8 тисяч квадратових кілометрів, а на ній живе коло 400 тисяч населення.

Бойки, головно ті, що живуть у селах серед гір, різняться в дечому від інших українських племен

Бойкиня — Убір голови

одягом, мовою, будівництвом та деякими звичаями. В давні часи бойки сами собі виготовляли одяг: полотняні штани, сорочки, киптарі або сердаки, спідниці та плахти, а також гуньки з овечої вовни і капелюхи з широкими крисами. Жіночий одяг був переважно з полотна, прикрашений вишивками.

На окрему увагу заслуговують гарні бойківські хати з дерева, а головно церкви, збудовані сільськими майстрами, прикрашені трьома гарними банями. Мова бойків, головно селян, що живуть серед гір, також у дечому різниться від спільної всім українцям літературної мови. Деякі слова вони йнакше вимовляють або наголошують, напр., сьтів (стіл), войци (вовки) і под.

Гірські бойки займаються переважно випасом худоби на полонинах або працею в лісах. Підкарпатські бойки — це переважно рільники. Деякі околиці багаті на сади. Чимало бойків працює в промислі та в копальнях. На бойківському Підкар-

Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний

Іван Франко

Юрій Франц Кульчицький

патті, в околицях Борислава, Дрогобича та Долини є копальні нафтової ропи й земного воску, де ці копалини переробляються на бензину, нафту та інші продукти. Є теж джерела з солоною водою, з якої виварюють сіль.

Бойківщина цікава й тим, що на її землях збереглися донині нащадки колишніх бояр з княжих часів. Вони з ходом літ зубожіли та нічим не різняться від селян, хіба тим, що живуть у селах, які мають назви, подібні до їх прізвищ. І так, у Луці коло Самбора живуть Луцькі, в Ортиничах — Ортинські, в Чайковичах — Чайківські, в Городищі — Городиські, в Гордині — Гординські, в Білині — Білинські... Крім того, кожний рід має ще друге прізвище, напр., Сас, Поливка, Дашинець, Слотило тощо.

Бойківщина дала Україні багато визначних людей, які відзначилися в українській історії та культурі. З Бойківщини походив славний учений з XV-го століття, доктор медицини, професор і ректор закордонних університетів, Юрій Дрогобич (Дрогобицький), славний запорозький гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, Юрій Франц Кульчицький, родом з Самбора, що в 1683 році допоміг Відневі оборонитися від турків, за що йому вдячні віденці поставили пам'ятник. Сином Бойківщини був Іван Креховецький, генеральний суддя з часів гетьмана Богдана Хмельницького та визначний поет, письменник і учений Іван Франко. Біографи Шевченка кажуть, що в цього найбільшого українського поета було трохи бойківської крови, про що свідчить дівоче прізвище його матері — Катерини Бойко. Значить, якийсь предок Шевченка забрів з Карпат аж на Київщину.

Наша Бойківщина — це дуже гарна й цінна частина України. Вона дорога не тільки тим, чиї предки походять з цієї землі, але всім українцям, без огляду на те, де вони народились і де живуть.

Пояснення-словничок **плем'я** — tribe; **пасмо** /гірське/ — ridge; **узгір'я** — низка горбів; **киптар** — короткий кожушок; **гунька** — верхня одежа; **випас** — pasture; **промисел** — business, trade, industry; **нафтова ропа** — crude oil; **копалина** — mineral; **нащадок** — descendant; **бояри** nobility /за княжих часів/; **генеральний суддя** — president of Supreme Court; **предок** — ancestor.

Мирослав ПЕТРІВ

ПРАВДА КВІТКО?..

**Як розкрила квітка очі,
Глянула кругом ласкаво.
Правда, квітко, що гарненько?
Правда, квітко, що цікаво?**

**Сонце гладить і цілує,
Пригортає так ласкаво, —
Правда, квітко, гарно в світі?
Правда, квітко, що цікаво?**

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Михайла МИХАЛЕВИЧА*

ЯК РАК ПЕРЕХИТРИВ ЧАПЛЮ

У комишах над ставом жила чубата чапля. Доки була молода, то легше їй було добувати собі поживу, а як постаріла, то не раз довелось і поголодувати.

От вона й думає: „Що я стара й сила в мене слабша — це правда. Але розум у мене ще свіжий, і я здатна на такі хитрощі, які іншим і не снилися".

Полетіла вона в далекі сторони, куди чаплі не залітали, стала на березі ставу та й дивиться у воду. А глибоко у воді плавають риби, такі здорові, як колодки.

— Слухайте, рибоньки, мої милі друзі! — промовила солоденько чапля. — Слухайте, що я вам хочу сказати!

— А що ти нам можеш сказати? — відповідають риби. — Скажи спершу, що ти за птиця, бо ми такої досі не бачили.

— Я птиця-риболюб, що риб не їсть, а навпаки — дуже їх жалує. Оце я дуже зажурилася, що вас чекає велике лихо. Вчора я підслухала, як тутешні рибалки говорили, що з вашого ставу мають випустити всю воду, а вас усіх виловлять.

Тяжко засумували риби.

— Що ж нам робити? — питають. — Утікати з цього ставу немає куди...

— Я вам пораджу, що робити, — сказала чапля. — Вам треба переселитися до іншого ставу. Він зовсім недалеко — ось тут за горбком. Це княжий став, і рибалкам заборонено в ньому ловити рибу. Риби там мають щасливе життя, мов у раю.

— Алеж ми не можемо туди дістатися! — бідкалися риби.

— Цим ви не турбуйтесь! — сказала чапля. — Я вам поможу. Я вас попереношу в своєму дзьобі з одного ставу до другого.

Зраділи риби, вчувши таку пораду, і стали домовлятися з чаплею, як це зробити.

— Ви підпливайте до берега — спершу великі, потім менші. Я буду одну за другою брати своїм дзьобом і по черзі, отак по три на день, перенесу всіх.

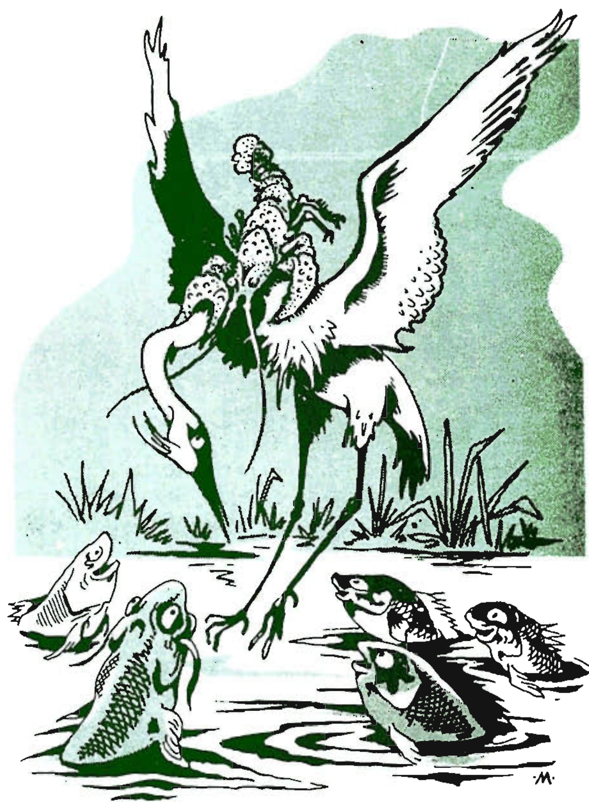
Договорилися.

Почалося „переселення" від найбільшої риби, що сама добровільно підплила до берега. Чапля взяла її делікатно в дзьоб, розправила крила й полетіла. За горбком не було ніякого ставу, лише зоране поле. Тут чапля рибою смачно пообідала, а до ставу вернулася аж тоді, як настала пора вечеряти.

Риби стовпились коло берега: — Я! Я перша! На мене черга! Мене бери!

Чапля знову вибрала щонайбільшу рибу і за горбком справила собі чудову ситу вечерю.

Жив у тому ставі і рак. Він не був такий легковірний, як риби. Мама навчила його нікому не вірити „на слово", на обіцянку, а спершу самому переконатися, що і як. От він виліз із своєї печери та й каже:

— Слухайте, риби, чи ви певно знаєте, що в тому ставі, куди ви хочете переселитись, вашим посестрам добре живеться?

— Не знаємо! Птиця-риболюб так каже, — відповіли риби.

— Замало того, що вона каже! — продовжував рак. — треба самим допевнитися. Треба вислати когось, щоб побачив, а тоді, вернувшись сюди, всім розповів.

—Мудра рада! То ми тебе просимо, щоб ти розвідав.

На другий день уранці, як чапля прилетіла по чергову рибу, рак сказав:

— Добродійко, цим разом не бери риби, а мене. Мені доручили риби цього ставу передати

привіт тим їх посестрам, що вже переселилися. Опісля принесеш мене знов сюди.

Чапля хотіла відмовитися, але рак настоював.

— Якщо мене не візьмеш, то риби не будуть переселюватися.

Чапля злякалася, що її хитрощі можуть виявитись. Але вона ще мала надію, що все якось пощастить наладнати. От, наприклад, можна спробувати перемовити рака і зробити його своїм спільником. А якщо рак не захоче, то тоді йому це безкарно не минеться: вона заклює його своїм довгим дзьобом — і крапка!

— Ну, гаразд! — сказала чапля і розкрила дзьоба. — Іди сюди, я занесу тебе до цього другого ставу.

— Ні, не так! — відповів рак. — Рака не треба нести в дзьобі, як рибу. Я буду держатись тебе за шию. У мене чимало ніг та й міцні клешні.

Чапля знов стала перечити, але риби загомоніли хором:

— Хай буде, як рак каже! Та й тобі буде вигідніше, бо могтимеш по дорозі з раком розмовляти.

Не було ради, чапля пристала і на це. Але, коли вона піднялася в повітря і перелетіла горбок, то рак побачив не той чудовий став, але чорну зорану землю, а на ній білі риб'ячі кості...

— А, то це так? — крикнув рак, міцно тримаючись чаплиної шиї. — То це ти так обманула бідолашних рибок...

— Не бідолашних, а дурних! — поправила його чапля. — А дурних нема чого жалувати. І ти так роби! Якщо у твоїм ставі не стане риб, то і ти краще заживеш: все буде тільке твоє — і вода, і вся пожива. Так ти послухай мене: ми вернемось до ставу, і ти скажеш рибам, що бачив чудовий став і що переселені риби просять решту своїх посестер без вагання до них перебратися.

— Ні, я не можу цього зробити! — гнівно відповів рак. — Ти намовляєш мене на зраду, а зрада — підле діло. Занеси мене негайно до мого ставу, щоб я сказав своїм сусідкам щиру правду.

Страх як розлютилась чапля! З дикою радістю була б заклювала рака на смерть, але він сидів у неї на шиї і вона не могла його досягнути. Вона скакала по оранині, то підлітала вгору, то кидалась у низ аж до землі, але не могла стрясти з себе рака. Він міцно держався чаплиної шиї.

Слухай, поганюща птице! — сказав рішуче рак. — Якщо ти не занесеш мене зараз же до мого ставу, то я стисну твою шию клешнями і задавлю тебе.

І він справді погрозливо стиснув чаплю клешнями, аж заболіло.

— Змилуйсь! — забелькотіла перелякана чапля. — Я вже... вже несу тебе до твого дому.

А все таки чапля думала про помсту: як вона прилетить на берег ставу і рак пуститься її шиї, то вона на очах усіх риб заклює його своїм довгим дзьобом. Ось уже видно став, чисте плесо й очерети...

— Неси мене понад воду! — раптом наказав рак і знову міцніше стиснув чаплину шию клешнями.

Не було іншої ради, чапля мусіла скоритись. І як вона перелітала понад плесом, рак раптом пустися шиї і хляпнув у воду.

Так риби дізналися про всю правду. Чапля полетіла, і вже більше ніхто її тут не бачив. А рак здобув собі велику любов і пошану. Всі риби дякували йому за порятунок.

———

Пояснення-словничок: **комиш** або **очерет** — cane, rush; **чапля** — geron; **колодка** (дерев'яна) — small block, log; **переселюватися** — transmigrate; **товпитись** — to crowd; **клешня** або клішня (рака) — claw, nipper; **вагання** — hesitation; **зрада** — perfidy, betrayal; **помста** — vengeance, revenge; **плесо** (води) — stretch of water.

НЕ МУСИТЬ...

Отець катехит: — Чи ти, Славку молишся перед їдою?

Славко: — Не мушу молитися, бо моя мама варить смачно.

ЧИСТИЙ

Бабця до внука: — Як вмиєш собі руки, дам тобі плитку чоколяди. Як вмиєшся за вухами, дістанеш дві.

Внук: Краще викупаюся цілий!

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Ніни МРИЦ*

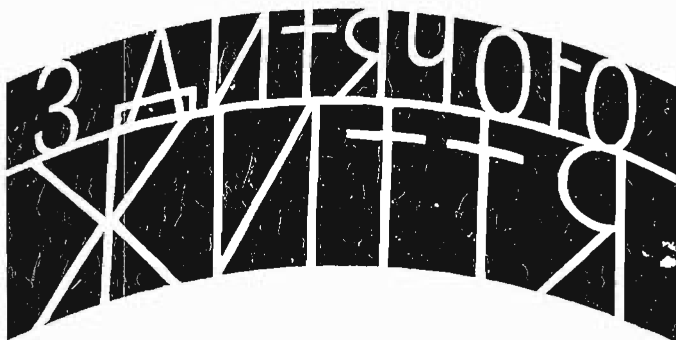
ВАКАЦІЇ У НАС

Школо, школо, прощавай —
Ми тепер ідем у гай,
Бо настав дозвілля час
І вакації у нас.

Нам дорога в табори,
Де багато дітвори:
І сумівки, і сумівці,
Одумівки, одумівці,
Пластунки і пластуни —
Діти сонця всі вони.
Школо, школо прощавай
І про нас не забувай!

Ми про тебе не забудем —
По вакаціях і знов
З-над озер, із гір, дібров
Ми до тебе всі прибудем.
Школо, школо, прошавай
І без нас відпочивай!

ЮВІЛЕЙНІ ПОБАЖАННЯ „ВЕСЕЛЦІ" ВІД 82-го ВІДДІЛУ СУА Й ЧЛЕНІВ ЮНОГО ГУРТКА КНИГОЛЮБІВ

Редакція отримала такого листа:

82-ий Відділ СУА і б. члени Юного Гуртка Книголюбів при цьому Відділі щиро вітають „Веселку" з 25-літтям її появи.

Одночасно бажаємо доброго здоров'я і многих літ та наснаги до дальшої творчої праці редакторові Володимирові Барагурі й редакційній колегії журналу та дякуємо за їх труд для добра української дітвори. З нагоди зустрічі б. членів ЮГК, яка відбулася заходами 82-го Відділу СУА 10-го грудня 1978 р. на Бронксі, складаємо 25 дол. на пресовий фонд „Веселки" і бажаємо дальших успіхів у корисній праці.

За 82-ий Відділ СУА:
Ірина Іванчишин — організаторка зустрічі
Лідія Ґошовська — хронікарка

Від Редакції: Щиро дякуємо 82-му Відділові СУА і б. членам його ЮГК за пам'ять, побажання і щедру пожертву на пресовий фонд журналу.

Для пригадки тісної співпраці ЮГК з „Веселкою" передруковуємо два дописи, які появилися в нашому журналі про діяльність цього Гуртка і присвячений йому вірш співредактора „Веселки" Романа Завадовича.

ВЕЧІР „ВЕСЕЛКИ" ДИТЯЧОГО ГУРТКА КНИГОЛЮБІВ НА БРОНКСІ, Н.Й.

29-го грудня 1968 р. відбулись святочні сходини Дитячого Гуртка Книголюбів на Бронксі, присвячені журналові „Веселка". Програма розпочалася молитвою „Отче Наш". Вірш-молитву К. Перелісної продеклямувала Х. Ґонко. Діти читали вірші й оповідання з різних чисел „Веселки": „Батьківщина" Л. Далекої — О. Лотоцька, „Лев на сторожі" Р. Завадовича — І. Венґер, „Перемишль" Р. Завадовича — Н. Стецок, „Спогад Івасевого батька" юного автора І. Драґанчука з Чікаґо — Богдан і В. Лотоцькі, „Модерний Телесик" Р. Завадовича — М. Гніздовська, Н. Миськів і Л. Стасів.

Старші члени гуртка читали: „Чого варта одна сльозина" О. Вітченка — Р. Іванчишин і Р. Ґошовський, „Св. Миколай мокрий" Р. Завадовича — О. Ґонко і В. Миськів, „Про бабусю стареньку і лисичку хитреньку" К. Перелісної — Л. Ґошовська, „Чи ангел принесе мені маму" П. Шкурата — М. Іванчишин і Л. Стасів, „Найдорожча квітка" Л. Полтави — Р. Миськів, „Великий подвиг малого Михайлика" В. Барагури — М. Іванчишин і Л. Стасів.

Після читання редактор „Веселки" В. Барагура розказав про дитячі журнали в Україні й у вільному світі. Великою несподіванкою був вірш Р. Завадовича, присвячений нашому Гуртковi Книголюбів.

Сходини провадила п-ні Л. Кіршак, виховна референтка 82-го Відділу Союзу Українок Америки на Бронксі, при якому ДКГ існує.

Роман Іванчишин
учень 5 кляси

ДИТЯЧОМУ ГУРТКОВІ КНИГОЛЮБІВ У БРОНКСІ

Ми, діти-книголюби,
Дівчатка й хлопчаки,
Часу дарма не губим —
Читаємо книжки.

Читаєм рідне слово,
Що дзвонить нам, як спів,
Святу вивчаєм мову
Своїх батьків-дідів.

Ми думаєм-читаєм,
Як нас учить Тарас,
Ми і чуже вивчаєм,
Своє ж — святе для нас . . .

Бо з кожної сторінки
І з кожного рядка
Говорить Україна,
Кохана і близька.

Читаємо пильненько,
Коли на це пора,
Щоб вас, татусю й ненько,
Не мучила жура . . .

Щоб рідна вся громада,
Що цінить мудрість книг,
Була весела й рада
І горда з нас усіх.

Ми, діти-книголюби,
Ми діти дум і мрій,
Ми рідну книжку любим
І рідну мудрість в ній.

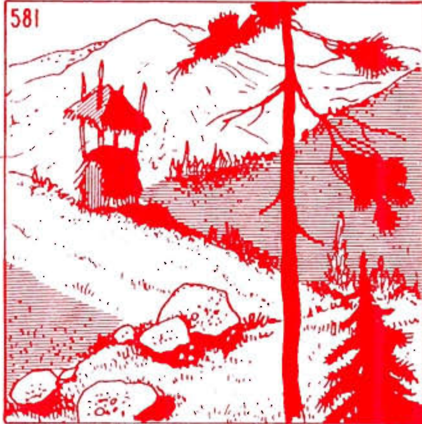
Сценарій і текст: Роман ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH
Ілюстрації: Михайло МИХАЛЕВИЧ
Illustrations: Mychaylo MYCHALEWYCH

Історична казка / Ukrainian tale

БОГДАН-СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ / BOHDAN-SICHOVY STRILETS

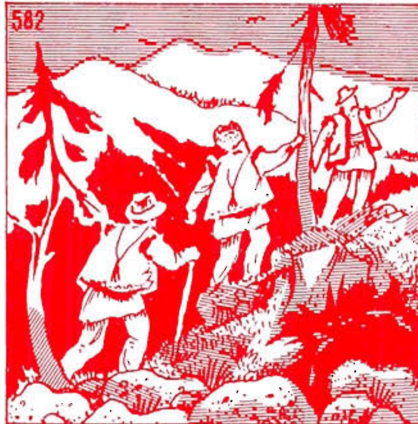
РОЗДІЛ XXXI: КАРПАТСЬКА СІЧ

CHAPTER XXXI: THE CARPATHIAN SICH

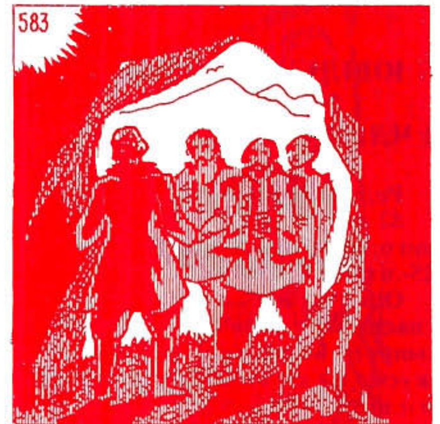
На південь від Чорногори синіли шпилі чудового закутка України — закарпатської Срібної Землі.

The green crests of the Carpathian "Silver Land", one of Ukraine's most beautiful lands, are situated south of Chornohora.

Звідти, з-за гір Карпат, прийшли до Богдана посланці від народу, що став ламати пута довговікової неволі.

It was from beyond the Carpathians that a group of emissaries reached Bohdan, sent by the people who set out to break the shackles of agelong captivity.

— Наша боротьба — то справа всієї України! — сказали посланці.

— Це теж і наша справа! — відповів Богдан.

"Our cause is the cause of all Ukrainians," said the emissaries. "Yes," replied Bohdan, "it is our cause as well."

Богдан та його друзі цілу ніч раду радили з посланцями Срібної Землі, як вибитися з-під чужої влади.

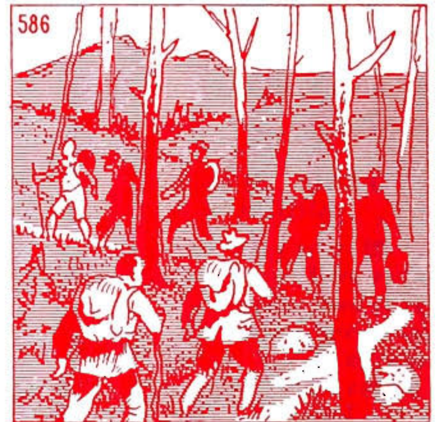
Bohdan and his friends spent the night pondering with the emissaries from the Silver Land over how to throw off the yoke of alien domination.

За кілька днів на полонині, Богдан промовляв:

— Ставайте в ряди рідного війська!

In a few days Bohdan was urging the young men gathered in the glade: "Join the ranks of our own army!"

Услід за Богданом сотні юнаків-добровільців рушили через гори із Заходу України, щоб стати вояками, створеної синами Срібної Землі „Карпатської Січі".

Hundreds of young volunteers followed Bohdan across the mountains to become soldiers of the Carpathian Sich, created by the sons of the Silver Land.

(Продовження буде)

(To be continued).